

LÆRERVEJLEDNING

GRAFIK, DESIGN OG TRYKMETODER

5.-7. KLASSE

Formål

At eleverne lærer om grafiske metoder, forskellige trykteknikker og farvelære.

At eleverne oplever, hvordan et trykkeri anvender forskellige trykteknikker og grafiske metoder i deres arbejde.

Fag

Billedkunst

Indhold

Forløbet er inddelt i følgende tre emner:

- De tre grafiske metoder og farvelære
- Briktryk
- Linoleumstryk

Tidsforbrug

Ca. 9 lektioner

Materialer

Materialet indeholder 8 elevark fordelt på de tre emner.

Besøg

Klassen skal besøge et trykkeri, hvor de vil høre om medarbejdernes daglige arbejde med forskellige tryksager, trykteknikker og grafiske metoder.

INDHOLD

Kort om forløbet.....	2
Undervisningsmaterialets opbygning	2
Forslag til lektionsplan	3
Oversigt over elevark 1 - 8	4
Virksomhedsbesøg	6
Fælles Mål	7
Arbejds miljø, overenskomster, forsikringer og lignende.....	8
Åben Virksomhed.....	8

Materialet er udviklet af
Anne-Katrine Ahrenkiel Munch, billedkunstlærer
og Åben Virksomhed.

Materialet er revideret af Åben Virksomhed i 2023.

Kort om forløbet

Hvilke former for trykmetoder og maskiner bruges, når et trykkeri skal trykke magasiner, plakater, bøger, T-shirts eller skolehæfter i Danmark? Og hvordan blandes de rigtige farver, sådan at de matcher kundens behov?

I undervisningsforløbet ”Grafik, design og trykmetoder” til 5.–7. klasse skal eleverne lære om forskellige trykmetoder, farvelære og grafiske metoder. Eleverne skal som en del af forløbet besøge et trykkeri, som til dagligt beskæftiger sig med forskellige trykteknikker og grafiske metoder.

Undervisningsforløbet er opbygget således, at eleverne undervises i briktryk og farvelære inden besøget på trykkeriet. Hvis det er aftalt med trykkeriet, får eleverne under besøget feedback på deres medbragte briktryk af virksomhedsrepræsentanten samt gode råd til deres linoleumstryk, som de skal lave, når de kommer hjem på skolen igen.

Inden du går i gang med forløbet, er det en god idé at ringe til trykkeriet og få fastlagt en dato for besøget. Når besøget nærmer sig, kan I tales ved og forventningsafstemme besøgets indhold. Læs mere under afsnittet Virksomhedsbesøg.

Undervisningsmaterialets opbygning

Forløbet har otte elevark med opgaver og øvelser, du frit kan udvælge og plukke fra, så det passer til dig og din undervisning. Det er dog en fordel, at eleverne kender til de tre grafiske metoder (elevark 1) og farvelære (elevark 2), inden de besøger trykkeriet.

Bagerst kan du se, hvilke Fælles Mål materialet bidrager til at opfylde.

Forslag til lektionsplan

Her er indsat et forslag til, hvordan forløbet kan gennemføres med de udarbejdede elevark.

Forløb	Elevark	Lektioner
Før virksomhedsbesøg	<ul style="list-style-type: none"> • De tre grafiske metoder (elevark 1) • Kort om farvelære (elevark 2) • Briktryk (elevark 3) • Grafiknet (elevark 4) • Lav dit eget briktryk (elevark 5) 	Ca. 4 lektioner
Besøg på virksomhed	Se forslag til rammen for besøget under afsnittet Virksomhedsbesøg	Ca. 1,5 time
Efter virksomhedsbesøg	<ul style="list-style-type: none"> • Linoleumstryk (elevark 6) • Lav dit eget linoleumstryk (elevark 7) • Tjekliste til linoleumstryk (elevark 8) 	Ca. 4 lektioner

På næste side finder du en gennemgang af alle elevarkene.

Oversigt over elevark 1 - 8

Elevark 1: De tre grafiske metoder
<p>Eleverne får en introduktion til de tre grafiske metoder: højtryk, dybtryk og plantryk. I dette forløb skal eleverne kun arbejde med højtryk.</p>
Elevark 2: Kort om farvelære
<p>Eleverne får en kort og overordnet præsentation af farvelære og CMYK-farver.</p>
Elevark 3: Briktryk
<p>OBS: Til briktrykket skal eleverne hver især medbringe 1-2 mælkekartoner.</p> <p>Eleverne skal løse opgaver med udgangspunkt i tre billeder, der er lavet som briktryk af kunstneren Malene Landgreen.</p> <p>Baggrundsviden om briktrykket:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Briktryk er en simpel trykmetode, som hører under højtryk. • Trykmetoden kan minde om stempeltryk, som eleverne måske har prøvet i form af kartoffeltryk. • I dette forløb ligger brikkerne "fast" i den valgte form, og papiret lægges herefter over, og der trykkes. • I briktrykket arbejdes der med at skabe et grafisk udtryk ved brug af simple former, som indgår i et samspil. Eleverne skal arbejde med komposition af figurene, så de tilsammen danner en harmoni, mønster, rytme, balance. • Briktrykket skal laves i tre lag, hvilket medfører, at der opstår nye figurer, skabt af overlappene mellem lagene.
Elevark 4: Grafiknet
<p>Grafiknettet skal bruges som en del af elevernes trykproces med briktrykket.</p>
Elevark 5: Lav dit eget briktryk
<p>Som indledning til lektionen kan det trykkeri, som I skal besøge, præsenteres.</p> <p>I dette elevark bliver eleverne introduceret til trykprocessen med briktryk. Eleverne skal først tegne skitser i tre lag, som viser trykmetoden. Derefter skal de i gang med at lave deres eget briktryk lag for lag som en del af forberedelsen til virksomhedsbesøget.</p> <p>I elevarket finder du også en guide til briktryk.</p> <p>OBS: Hvis det er aftalt med trykkeriet, kan eleverne medbringe deres egne briktryk, som virksomhedsrepræsentanten giver feedback på under besøget.</p>

Elevark 6: Linoleumstryk

Eleverne skal løse opgaver med udgangspunkt i tre billeder, der er lavet som linoleumstryk af kunstnerne Tal R, Henry Heerup og Dea Trier Mørch.

Baggrundsviden om linoleumstrykket:

- Teknikken hører til under højtryk. Det er pladens højtliggende partier, der afsætter trykfarven på papiret, ligesom med et stempel, mens de bortskårne områder forbliver hvide eller ufarvede i trykket.
- Ved linoleumstryk er det *fladen*, der arbejdes med, og i mindre grad *stregen*.
- Der skal tages højde for den spejlvending, der sker ved tryk.
- Ikke alle områder behøver at skæres lige dybt. Det kan give liv til billedet, at der er områder, hvor små stænk eller streger fra pladen skinner igennem.
- Det er begrænset, hvor mange elever der kan være i gang med at trykke på samme tid. Det kan være en god idé at lave fire-fem trykkestationer.

Elevark 7: Lav dit eget linoleumstryk

I dette elevark bliver eleverne introduceret til trykprocessen med linoleumstryk. Eleverne skal først tegne skitser med udgangspunkt i trykkeriets logo, og derefter skal de i gang med at trykke deres linoleumstryk. I elevarket finder du også en guide til linoleumstryk.

Elevark 8: Tjekark til linoleumstryk

Tjekarket til linoleumstryk skal bruges som en del af elevernes trykproces med linoleumstrykket. Tjekarket hjælper eleverne med at identificere deres fejl i trykprocessen, så de undgår fejltryk.

Virksomhedsbesøg

Som en del af forløbet skal klassen på besøg hos et trykkeri, hvor de bl.a. skal høre om de forskellige tryksager, som trykkeriet beskæftiger sig med, deres trykteknikker, og om, hvilke grafiske metoder de anvender. Briktrykket, som eleverne har lavet, minder meget om offsettryk, som eleverne kommer til at se på besøget. Selvom det er to forskellige grafiske metoder, er det fælles for dem, at der trykkes lag på lag, og at der dermed opstår forskellige mønstre, farver og figurer. Præcision er vigtigt, når man arbejder med tryk, da blot én millimeters forskydning kan gøre, at et trykkeri fx trykker en masse plakater helt skævt. Det samme vil eleverne opleve, når de trykker deres briktryk og linoleumstryk på skolen.

Før besøget: Forventningsafstemning

Det er vigtigt, at du før besøget har forventningsafstemt med virksomhedsrepræsentanten, hvad der skal ske på besøget, og at du har fortalt vedkommende, hvad eleverne har arbejdet med forud for besøget. Det skaber de bedste forudsætninger for et godt besøg, hvor repræsentanten kan tale direkte ind i de ting, eleverne allerede har arbejdet med.

Under besøget: Program og tidsplan

Et besøg varer omkring 1,5 time. Det konkrete program aftaler du sammen med virksomhedsrepræsentanten – men herunder kan du se et forslag til indhold.

Trykkeriet som arbejdsplads	Eleverne præsenteres for trykkeriet og udvalgte medarbejdere, der fortæller om deres job og uddannelsesbaggrund.
Rundvisning	Eleverne får en rundvisning i trykkeriet og hører om, hvordan trykkeriet arbejder med forskellige tryksager, farvelære, trykteknikker og grafiske metoder.
Inddragelse af eleverne	Hvis du har aftalt det med trykkeriet, kan eleverne medbringe deres egne briktryk, som virksomhedsrepræsentanten giver feedback på. Virksomhedsrepræsentanten viser eleverne et fejltryk og giver eleverne tips og tricks til, hvordan de kan komme bedst i mål med deres linoleumstryk hjemme på skolen.

Efter besøget:

Som afslutning på forløbet skal eleverne, med inspiration fra trykkeriets logo, lave linoleums-tryk. Hvis I har lyst, kan I sende de færdige linoleumstryk til trykkeriet.

Fælles Mål

Undervisningsforløbet bidrager til følgende mål i **billedkunst** efter 6. klassesetrin:

Kompetenceområder og kompetencemål	Færdigheds-/vidensområder og mål
Billedfremstilling Eleven kan eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.	Maleri og collage
	Tegning og grafik
	Repræsentation og symbolbehandling
Billedanalyse Eleven kan analysere og vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder.	Billedgenre
Billedkommunikation Eleven kan kommunikere gennem billeder.	Billedkomposition

Uddannelse og job i indskolingen/mellemtrin/udskoling

Undervisningsforløbet bidrager til følgende mål i Uddannelse og job i udskolingen:

Kompetenceområder og -mål	Færdigheds-/vidensområder og mål	
Personlige valg Eleven kan træffe karrierevalg på baggrund af egne ønsker og forudsætninger	Mine muligheder	
	Eleven kan koble egne mål med uddannelses-, job- og karrieremuligheder	Eleven har viden om uddannelses-, job- og karriereveje i forhold til ønsker og forudsætninger
	Fra uddannelse til job	
	Eleven kan redegøre for mulige sammenhænge mellem uddannelse og job	Eleven har viden om uddannelsesveje og senere jobmuligheder lokalt, nationalt og internationalt
Fra uddannelse til job Eleven kan vurdere sammenhænge mellem uddannelser og erhvervs- og jobmuligheder	Uddannelse og jobkendskab	
	Eleven kan vurdere muligheder i uddannelser, job og former for iværksætteri	Eleven har viden om indhold og krav i uddannelser og job og forudsætninger for iværksætteri

Gennem forløbet møder eleverne personer, der arbejder med grafiske metoder, farvelære og tryksager, og de vil stifte bekendtskab med forskellige uddannelsesbaggrunde og karriereveje. Når eleverne møder medarbejderne og hører om deres uddannelser, bidrager forløbet til det timeløse fag Uddannelse og job, der skal ind i undervisningen på alle klassesetrin.

Arbejds miljø, overenskomster og forsikringer

- Når undervisningen flyttes ud på en virksomhed, gælder der de samme regler for eleverne, som når de er på skolen – og det er skolen og lærerne, der har ansvaret for eleverne, når de er på virksomheden. Virksomhedsrepræsentanten hjælper læreren med at sikre, at eleverne kender reglerne på virksomheden, og at virksomhedsbesøget foregår sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.
- At skolen har ansvaret i forbindelse med et virksomhedsbesøg, betyder i praksis, at det er læreren, der har ansvaret for eleverne og pligt til at føre tilsyn med eleverne, når de opholder sig på virksomheden. Hvis der indgår praktiske øvelser i forbindelse med virksomhedsbesøget, sørger læreren i samarbejde med virksomhedsrepræsentanten for, at eleverne får tilstrækkelig oplæring og instruktion i at udføre de praktiske øvelser sikkert og forsvarligt.
- Bemærk, at skolen og læreren har en skærpet tilsynsforpligtelse, når undervisningen foregår i lokaler og på steder, som rummer særlige risikomomenter, eller hvis der er givet særlige sikkerhedsforskrifter eller lignende.
- Læs vejledningen her: [Åben Skole - Virksomhedsbesøget](#).

Åben Virksomhed

I Åben Virksomhed udvikler vi i samarbejde med dygtige lærere gratis undervisningsmateriale til alle klassetrin – fra 1. klasse og helt op til 3. g – i alle de naturvidenskabelige og tekniske fag.

Alle forløb indeholder et besøg af eller på en lokal virksomhed, så eleverne ser, hvordan det, de lærer i klasseværelset, hver dag bliver brugt i praksis ude i erhvervslivet – til at skabe produkter og løsninger, der gavner det danske samfund og forbedrer menneskers liv.

Målet er at bidrage til at gøre de naturfaglige og tekniske fag levende og meningsfulde for flere elever – og dermed måske øge deres interesse for at arbejde med dem i fremtiden.

Har du spørgsmål eller kommentarer til materialet, så skriv endelig til os på kontakt@aabenvirksomhed.dk